

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet

Kuntalain mukaan maakuntavaltuuston tulee hyväksyä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Seuraavassa on esitetty perusteiden sisältö yleisellä tasolla:

1. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkoitus ja tavoitteet

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan sisäisiä menettely- ja toimintatapoja, joilla pyritään varmistamaan toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus. Sisäinen valvonta on osa Kainuun liiton johtamisjärjestelmää sekä johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa ja toiminnan tuloksellisuuden arviointia.

Riskienhallinta määritellään toimintatavaksi, prosessiksi ja rakenteiksi, joilla tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan tavoitteita uhkaavia riskejä. Riskienhallinta tarkoittaa yleisesti menettelyitä, joilla tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan liiton ja sen toimintayksiköiden tavoitteiden saavuttamista heikentäviä uhkia (kielteisiä tai epäedullisia seikkoja) ja niiden todennäköisyyksiä sekä avautuneiden toimintamahdollisuuksien menettämistä. Tavoitteiden saavuttamisen kannalta epäedulliset tapahtumat tai menetetyt mahdollisuudet ovat riskejä.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan **tavoitteena** on saada riittävä varmuus toimintayksiköiden toiminnan ja palvelujen häiriöttömästä toteutumisesta, asetettujen strategisten, toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan ja päätöksenteon lainmukaisuudesta. Lisäksi tavoitteena on varmistaa hyvän hallintotavan toteutuminen.

Sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan **tarkoituksena** on tukea liittoa perustehtävien laadukkaassa toteuttamisessa, strategian ja asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa sekä asiakkaiden, henkilöstön ja omaisuuden turvaamisessa erilaisilta riskeiltä. Riskienhallinnalla varmistetaan, että toiminta jatkuu keskeytyksittä ja häiriöttä laadukkaasti ja kustannustehokkaasti. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytketään olemassa olevaan johtamisjärjestelmään sekä talousarvio- ja päätöksentekoprosesseihin.

2. Kokonaisvaltainen riskienhallinta

Riskienhallinnalla tarkoitetaan maakuntahallituksen ja johdon vastuulla olevaa järjestelmää ja prosessia, jolla maakuntahallitus ja liiton johto voivat varmistua liiton ja sen toimintayksiköiden olennaisten riskien asianmukaisesta hallinnasta sekä vahvuuksien ja mahdollisuuksien hyödyntämisestä. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että johtaminen, toiminnan suunnittelu ja päätöksenteko perustuvat oikeaan ja riittävään tietoon. Riskienhallinnalla ennakoidaan, varaudutaan ja valmistaudutaan riittävin toimenpitein liittoa uhkaaviin riskitekijöihin. Tämä edellyttää tarkkaa riskien kartoittamista, vastuunjakamista ja järjestelmällistä työtä riskien arvioinnissa, seurannassa ja hallitsemisessa. Riskienhallintaprosessilla tarkoitetaan systemaattista toimintatapaa, jonka mukaisesti olennaisia riskejä tunnistetaan, arvioidaan, hallitaan ja valvotaan. Riskienhallintaan kuuluu myös toimintaympäristön muutosten systemaattinen ja säännöllinen tarkastelu sekä vahvuuksien ja mahdollisuuksien aktiivinen hyödyntäminen.

Kokonaisvaltainen riskienhallinta koostuu kuudesta osatekijästä:

1. Riskienhallintapolitiikka
2. Riskien tunnistaminen
3. Riskien arviointi
4. Riskeihin vastaaminen
5. Riskiraportointi
6. Seuranta ja kehittäminen

Liiton keskeisiä riskityyppejä ovat esimerkiksi:

Henkilöriskit kattavat muun muassa henkilökunnan terveyteen, turvallisuuteen ja hyvinvointiin sekä henkilöstön johtamisjärjestelmiin liittyvät riskit ja avainhenkilöriskit. Lisäksi henkilöstön osaamiseen ja ammattitaitoon liittyvät riskit ovat henkilöriskejä. Asiakkaiden turvallisuuteen liittyvät riskit sisältävät myös henkilöriskeihin.

Tietoturvariskeihin kuuluvat tietosuojakysymykset, asiakirjaturvallisuus, ohjelmistot, tiedon saatavuus, tietotekninen turvallisuus sekä muut tietoturvallisuuteen, tietojärjestelmiin ja tietosuojaan liittyvät riskit.

Toimintariskit kattavat muun muassa toimintaan, sopimuksiin ja vastuisiin liittyvät riskit samoin kuin toiminnan jatkuvuuteen, tukitoimintoihin sekä palvelujen tuotantoon ja hankintaan liittyvät riskit.

Taloudelliset riskit kattavat omaisuuteen kohdistuvat riskit, kuten kiinteistön tulipalosta, vesivahingoista tai ilkivalta- ja murtotapauksista aiheutuvat riskit, irtaimen omaisuuden tuhoutumiseen, vaurioitumiseen tai rikollisen toiminnan kautta katoamiseen liittyvät riskit. Taloudellisia riskejä ovat myös muun muassa maksuliikenteen hallintaan, varainhallintaan ja -hankintaan, haltuun luovutetun omaisuuden hallintaan ja toiminnan tuottavuuteen liittyvät riskit.

Maineriskit ovat aineettomia riskejä, jotka voivat vaikuttaa liiton imagoon, maineeseen ja kunniaan. Maineriskejä voi aiheutua esimerkiksi henkilöstön ja luottamushenkilöiden toiminnasta.

Päätöksentekoon liittyvä **informaatoriski** tarkoittaa riskiä siitä, että päätöksenteon pohjaksi saatu informaatio ei olekaan luotettavaa ja/tai se on riittämätöntä.

3. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut

Maakuntavaltuusto päättää liiton sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Maakuntavaltuusto hyväksyy hallintosäännön, jossa annetaan tarpeelliset määräykset sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyvistä tehtävien ja vastuiden jaosta liiton sisällä. Maakuntavaltuusto hyväksyy toimintakertomukseen sisältyvän liiton selostuksen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.

Maakuntahallitus ja maakuntajohtaja vastaavat operatiivisesta sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Maakuntahallitus vastaa hyvän hallintotavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta, asianmukaisesta järjestämisestä sekä toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Maakuntahallitus laatii selonteon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä keskeisistä johtopäätöksistä.

Johtavat viranhaltijat vastaavat omalla vastualueellaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja asianmukaisesta toimivuudesta sekä merkittävimpien riskien raportoinnista maakuntahallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Sisäinen tarkastus arvioi objektiivisesti ja riippumattomasti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan riittävyttä.

Henkilöstö sitoutuu toimimaan tavoitteiden ja annettujen sääntöjen mukaisesti, kehittämään toimintatapoja sekä ylläpitämään ja jatkuvasti kehittämään ammatillista osaamistaan.

4. Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta raportointi

Maakuntahallituksen tehtävänä on laatia selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä keskeisimmistä havainnoista ja johtopäätöksistä. Toimielinten ja johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on raportoida vastuualueensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumisesta sekä keskeisistä riskeistä ja niiden hallinnasta ja toteutumisesta. Maakuntahallitus antaa ohjeet raportoinnin sisällöstä, muodosta ja ajankohdasta.